Op weg naar pastorale eenheden

Werkvormen

Beste lezer

In deze bundel vind je vier werkvormen die je kunt gebruiken als hulpmiddel voor gesprek en beleidsvoering in teams van de pastorale eenheid, in federatieteams en andere groepen die deze weg willen bewandelen.[1]

Het gaat om vier thema's die telkens ingeleid worden:

- het belang van het verwoorden van een **visioen** dat leidraad is voor het plaatselijk beleid[2];
- hoe je oog kan hebben voor de verschillende **gaven en charisma's** in je team of groep;
- de vorm van **leiderschap** die trouw is aan het leiderschap van Jezus, die past bij een team van de pastorale eenheid en bij onze tijd;
- de motieven om al dan niet te kiezen voor een activiteit op **het plaatselijke of het gemeenschappelijke niveau**: het niveau van de pastorale eenheid of het niveau van de geloofskern; het niveau van de federatie of van de parochie.

Als u vragen heeft of verbeteringen van deze werkvormen, of als u uw ervaringen wil delen, mag u een e-mail sturen naar vicariaat.parochies@bisdomhhasselt.be.

We hopen dat deze werkvormen helpen om stil te staan bij jullie keuzes als beleidsgroep. Dat kost tijd, maar we zijn ervan overtuigd dat zulke processen doorlopen geen verloren tijd is. Het kan helpen om realistische geloofskeuzes te maken.
Tijd maken om hierover met elkaar te reflecteren helpt niet alleen meer gefundeerd te kiezen, het maakt jullie als team ook sterker.

We wensen jullie veel zegen en succes met deze werkvormen en vooral met de weg die jullie samen bewandelen.

Dienst parochieopbouw
Bisdom Hasselt

[1] De vier werkvormen zijn met een vrij uitgebreide inleiding voorgesteld geworden tijdens de dekens- en moderatorendag van 14 november 2018 in Hoepertingen.
[2] Bij het ontwikkelen van een visioen wordt in deze werkvorm aandacht geschonken aan het 'lezen van de tekenen van de tijd'. Misschien is het voor jullie goed om weten dat er ondertussen een werkvorm is uitgewerkt om de tekenen van de tijd te lezen. Als jullie dat aspect bijzonder willen uitdiepen, kunnen jullie ons vragen naar die meer uitgebreide werkvorm.

HET VISIOEN VOOR OGEN

Inleiding

"Rabboeni, maak dat ik zien kan": dat is het antwoord van de blinde Bartimeüs op de vraag van Jezus: "Wat wil je dat ik voor jou doe?".
Diezelfde vraag heeft Jezus kort daarvoor in het Marcusevangelie gesteld aan twee van zijn apostelen, Jacobus en Johannes. Hun antwoord was: "Geef dat in uw glorie één van ons aan uw rechter- en de ander aan uw linkerhand mag zitten." Jacobus en Johannes laten zich leiden door hun eigen ambities.
In onze pastorale eenheden, federaties en pastoresteams zijn wij dikwijls bezig met de vraag wie de grootste is, want heel dikwijls zijn er conflicten tussen ons en ons team of binnen het team tussen ons als priesters en een diaken, of tussen een diaken en parochieassistente, tussen mensen van verschillende geloofsgemeenschappen/ parochies, enz... – misschien kennen we die vragen wel. Het zijn onze vragen heel dikwijls, het waren ook de vragen van de eerste leerlingen rond Jezus en in de jonge kerkgemeenschappen.
Bartimeüs vraagt iets anders en wordt daarom voorgesteld als de leerling die Jezus begrepen heeft. Hij vraagt om te mogen zien.
Het woord 'visioen', zoals ook het woord 'visie' heeft te maken met zien. Zien waarover het gaat. "Heer, maak dat wij kunnen zien." Dat is de vraag van de echte leerling van Jezus. We willen immers genezen worden van de verborgen ambities en aanspraken die ons verblinden, van ons niet zien in deze tijd.

Doelstelling

Leren stilstaan in je team pastorale eenheid/ federatieteam/ breed pastoraal beraad/ federatieraad bij de vraag: **wat wil God van ons in deze tijd?**
Samen een weg ontdekken, samen een visioen ontvangen, samen een visie ontwikkelen: **WAARTOE** zijn wij er als kerkgemeenschap?
Samen spreken over het visioen verheldert en brengt gemeenschap.

Omschrijving

Cf. In het wijsheidsboek Spreuken staat een opmerkelijke uitspraak die ons kan doen nadenken: "Waar het visioen ontbreekt, **verwildert het volk**" (Spreuken 29,18a).

Wat is een visioen?

Het visioen is de verwoording van de droom die God met ons heeft en waartoe we geroepen zijn in onze federatie of pastorale eenheid.
Het helpt om de weg te gaan die het visioen dichterbij brengt, want het visioen motiveert, oriënteert en helpt ons om kritisch te blijven kijken naar de realiteit en naar ons eigen handelen.
We gaan hier niet in op het onderscheid tussen visioen en visie[3]
Een visioen wordt vaak uitgedrukt in een metafoor of sterk beeld:

Beelden die zo een visioen inhouden geven aan WAARTOE we Kerk zijn:

[3] In de visie geeft een kerkgemeenschap aan wie zij is, hoe zij zichzelf verstaat en hoe zij met zichzelf omgaat. En hoe zij omgaat met de verschillende groepen die zij in zich bevat. (J.A. van der Ven, *Ecclesiologie in context*, p. 161)

- De Kerk als sacrament: teken en instrument van de vereniging met God en van de eenheid van heel de mensenfamilie.
- De Kerk als volk van God: plek van ontmoeting met God
- De Kerk als lichaam van Christus die een heilzame aanwezigheid is in de samenleving – in een situatie van verdeeldheid.
- De Kerk als familie waar mensen verbonden zijn met elkaar en met God
- De kerkgemeenschap als veldhospitaal (Paus Franciscus), waar mensen hulp vinden, genezing voor de wonden die ze oplopen in het leven; barmhartigheid.
- De kerkgemeenschap als herberg (Jan Hendriks), waar mensen even of langer thuis kunnen komen
- Het voorbeeld van Maasmechelen: zin-geving, verbinding, onderling beleven met oog op de samenleving.
- Uit de praktijk: 'Dit is hier een wespennest.', krijgt de nieuwe pastoor te horen. Zijn antwoord dat als een metafoor is gaan werken: 'Neen, geen wespennest maar een bijenkorf'.

Aan deze voorbeelden kun je zien dat de Kerk in de loop van haar geschiedenis telkens weer op zoek gaat om zichzelf te verstaan en haar positie te bepalen: naar binnen en naar buiten. Ook als bisdom en als parochie doen we dit en moeten we proberen dat te doen.

Methode

Mogelijke inleiding

Drie dingen lijken mij belangrijk om het visioen te kunnen ontvangen.

1. Om te kunnen zien moet je tijd nemen, tot rust komen. God zelf moet ons het zicht, het visioen geven.
   Je moet tot jezelf komen; alle zenuwachtigheid en elk ongeduld loslaten. Als leerling van Jezus, als kerkgemeenschap willen we bidden om te mogen zien. Vervolgens is het belangrijk om je hart te openen voor twee andere realiteiten.
2. De tekenen van de tijd leren zien en in je hart toelaten. Wat is er gaande in onze gemeenschap, in onze samenleving, in de Kerk?
3. De boodschap van het Evangelie, de komst van het rijk van God, in ons hart laten klinken. Het Woord van God is ons richtsnoer, onze ultieme referentie.

De tekenen van de tijd en het Woord van God willen elkaar ontmoeten in de diepte van ons hart en in de diepte van het hart van onze gemeenschap.
De visie kun je op basis daarvan verder ontwikkelen.

Verder verloop

We hebben drie werkvormen: werkfiche 1 vertrekt vanuit wat mij persoonlijk richting geeft, 2 vanuit de tekenen van de tijd (Merk op dat er rond het thema 'de tekenen van de tijd lezen' ook een eigen methodiek is uitgewerkt die breder is dan wat hier wordt voorgesteld)
en 3 geeft voorbeelden van formuleringen van visioenen.

Mogelijke afsluiting
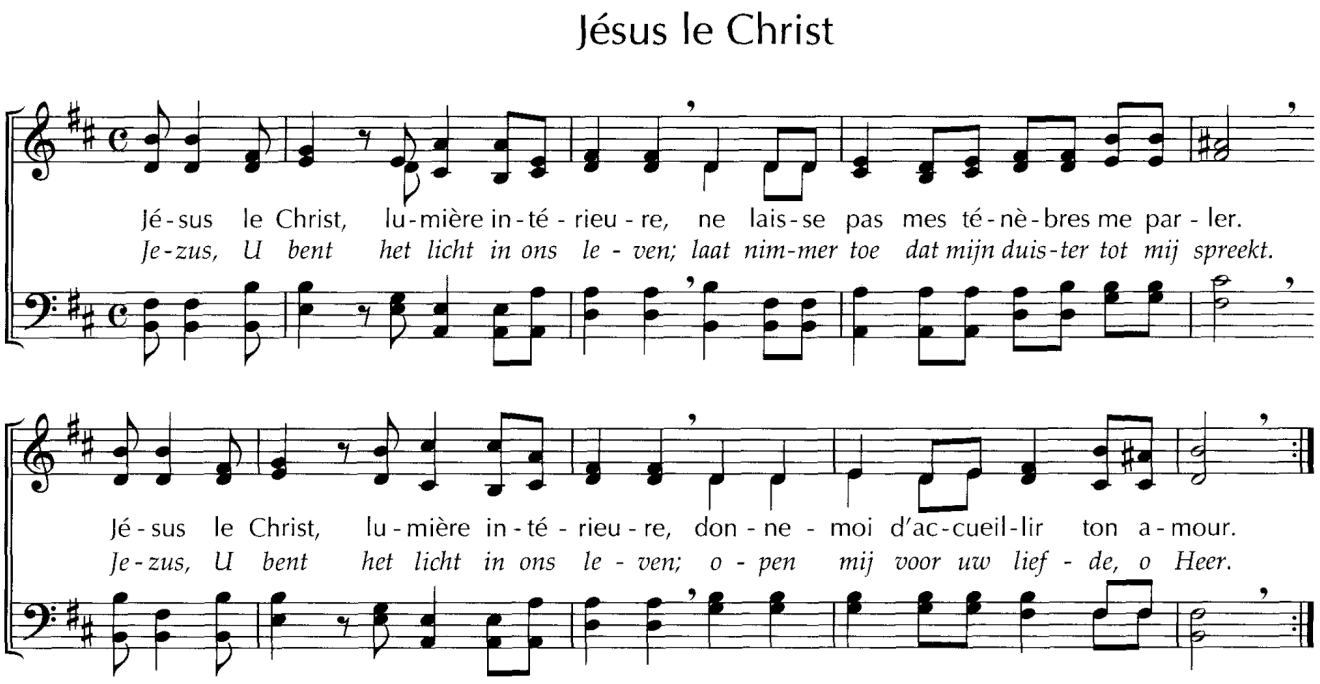
Je kunt dit werkmoment afsluiten met een gebed.

Wie wil kan een voorbede of dankbede uitspreken om wat jullie samen begrepen hebben.

Na één of twee voorbeden of dankgebeden kunnen jullie een Taizé-lied zingen:

'Jezus, U bent het licht in ons leven; laat nimmer toe dat mijn duister tot mij spreekt.

Jezus, U bent het licht in ons leven; open mij voor uw liefde, o Heer.'



naar Augustinus

© Ateliers et Presses de Taizé / Communauté de Taizé, Frankrijk; muziek: Jacques Berthier

Daarna kunnen jullie afsluiten met een gebed dat een groot visioen in zich draagt:
het Onzevader.

Timing

Je kunt voor deze oefening 50 minuten tot anderhalf uur uittrekken.

Neem voor elke stap voldoende tijd.

Voor deze oefening moet je tijd nemen. Zorg dat iedereen rustig kan worden, creëer in de vergaderruimte een sfeer van inkeer, waarin gebed en reflectie kunnen gedijen.

1. Is er een Evangelieverhaal dat mij inspireert, motiveert en oriënteert in mijn leven en in mijn pastoraal bezig zijn?

Wat verlang ik op die manier te bereiken voor mezelf, voor mijn omgeving of in de federatie of pastorale eenheid?

2. We delen die woorden en inzichten met elkaar.
    a. We luisteren eerst naar elkaars antwoorden
    b. Wat heb ik gehoord bij anderen dat ik boeiend vind of mooi?
    c. Is er in dit gesprek iets dat een interessant idee is voor onze pastorale eenheid of federatie?

Voor deze oefening moet je tijd nemen. Zorg dat iedereen rustig kan worden, creëer in de vergaderruimte een sfeer van inkeer, waarin gebed en reflectie kunnen gedijen.
Eventueel kan deze werkvorm gehanteerd worden tijdens een tweede bijeenkomst, als volgende stap na werkfiche 1.
Deze werkvorm begint eerder bij een onderscheiding van de tekenen van de tijd.
Misschien is er al zo een visioen of visie in je pastorale eenheid of federatie; dan kun je die nu hernemen, even samen in herinnering brengen en eventueel actualiseren.

1. Wat zie ik in mijn omgeving dat me vragen doet stellen aan ons bezig zijn? Wat doet me pijn? Wat doet ons pijn?

2. Wat geeft mij/ons hoop als ik naar onze federatie of pastorale eenheid kijk?
   Wat maakt mij gelukkig? Wat maakt ons gelukkig?

3. We delen onze inzichten uit 1. en 2. met elkaar.
    a. We luisteren eerst naar elkaars antwoorden
    b. Wat heb ik gehoord bij anderen dat ik boeiend vind of uitdagend?

4. Is er in dit gesprek iets dat interessant is voor onze pastorale eenheid of federatie. En als je de werkfiche 1 al gedaan hebt: werpen de inzichten van die oefening licht op wat je vandaag hebt gedaan? Of is er een Schriftwoord, -verhaal of een beeld dat ons kan inspireren, motiveren en oriënteren? - en waarmee we ook kritisch kunnen kijken naar ons eigen handelen en naar de vormgeving van onze pastorale eenheid of federatie om te zien of we goed bezig zijn.

Voor deze oefening moet je tijd nemen. Zorg dat iedereen rustig kan worden, creëer in de vergaderruimte een sfeer van inkeer, waarin gebed en reflectie kunnen gedijen.
Eventueel kan deze werkvorm gehanteerd worden tijdens een tweede bijeenkomst, als volgende stap na werkfiche 1 en/of werkfiche 2.
In deze werkvorm starten we onze reflectie bij bestaande visioenen die geformuleerd zijn in de loop van de tijd en die ook ons vandaag kunnen helpen.

1. We bieden een aantal verwoordingen aan. Op een tafel liggen bladen met de verwoordingen van een visioen. Neem de tijd om rond de tafel te wandelen en de verwoordingen te bekijken.

Hulpvragen:

a. In welk thema herken ik mij?
b. Welk thema is heel geschikt voor onze pastorale eenheid of federatie? Hebben we dit thema al benoemd als we al gewerkt hebben met werkfiche 1 en 2 van Visioen voor ogen?
c. Op welke realiteit in onze omgeving wil ik het visioen of het element dat hier genoemd wordt betrekken?
    - Een element dat bij ons in de federatie of pastorale eenheid ontbreekt;
    - Tekenen waaraan ik zie dat dit visioen of dit element van het visioen gebeurt.

2. Uitwisseling van onze bevindingen.
3. Zijn er inzichten die gelijk lopen;
   inzichten die elkaar verrijken?
4. Kunnen we komen tot een samenleggen en onderscheiden van elementen die we als ons visioen en onze visie verwoorden?

Handelingen van de apostelen – verhaal van het leven van de eerste christenen

"Ze bleven trouw aan het onderricht van de apostelen, vormden met elkaar een gemeenschap, braken het brood en wijdden zich aan het gebed.
De vele tekenen en wonderen die de apostelen verrichtten, vervulden iedereen met ontzag.
Allen die het geloof hadden aanvaard, bleven bijeen en hadden alles gemeenschappelijk. Ze verkochten al hun bezittingen en verdeelden de opbrengst onder degenen die iets nodig hadden.
Elke dag kwamen ze trouw en eensgezind samen in de tempel, braken het brood bij elkaar thuis en gebruikten hun maaltijden in een geest van eenvoud en vol vreugde.
Zij loofden God en stonden in de gunst bij het hele volk.
De Heer breidde hun aantal dagelijks uit met mensen die gered wilden worden." (Handelingen 2, 42-47)

Tweede Vaticaans Concilie – in het document over de Kerk:

"In Christus is de Kerk als het ware het sacrament, dat wil zeggen het teken en het instrument van de innige vereniging met God en van de eenheid van heel de mensheid." (*Lumen gentium*, nr. 1)

Paus Franciscus in zijn brief 'De vreugde van het Evangelie':

"De parochie is de aanwezigheid van de Kerk op een bepaalde plaats,
waar het woord beluisterd wordt, het christelijke leven tot groei komt,
een plaats van dialoog, verkondiging, van edelmoedige naastenliefde,
aanbidding en viering." (nr. 28)
Een parochie kan zichzelf opnieuw uitvinden als ze missionair en creatief is.
"Ik droom van een missionaire keuze die alles kan omvormen en wel zo dat gebruiken, levensstijlen, werkroosters, taal en elke kerkelijke structuur meer de evangelisatie van de hedendaagse wereld dienen dan zichzelf. (…) (nr. 27)
"Laten we naar buiten treden om aan allen het leven van Jezus Christus aan te bieden. (…)" (nr. 49)

In 'Op weg naar pastorale eenheden': kerk zijn …

Zoals Maria, 'Oorzaak van onze blijdschap' en patrones van het bisdom, aangesproken en bewogen door het Woord van God, beschenen door het licht van de Heer, dit licht van de Heer uitstralen naar de wereld.

Geconcretiseerd in :

1. De levende Heer Jezus Christus in ons midden
2. Het Woord en de sacramenten als bron van het leven met Jezus Christus
3. Als broes en zussen verbonden met elkaar in een warme gemeenschap
4. Dienstbaar voor elkaar en voor de wereld
5. Anders, verschillend, divers en toch één

Het mission-statement van ons bisdom – op de voorpagina van *Samen*, ons diocesaan tijdschrift

'In en voor de wereld
gemeenschap zijn vanuit het evangelie,
in gebed, solidariteit en vriendschap vooral met de mens in nood.'

Tijdens **gesprekken met dekens en moderatoren** klonken volgende elementen:

Kerk zijn …

Levende gemeenschappen

Vruchtbaar zijn om in het alledaagse christen te zijjn

Als Kerk beweging maken

Randvoorwaarden creëren tot ontmoeting met Jezus

Plaats van Godsontmoeting

Evangelie toegankelijk maken/ ontdekken/ doen

Visioen en visie

GAVEN EN CHARISMATA ONTDEKKEN

WERKVORM 1: SCHRIFTGESPREK

Doelstelling

De vele gaven en charisma's onderscheiden en benoemen;
de gaven en charisma's ontdekken bij zichzelf en bij de anderen in het team of de groep waarmee je de oefening maakt;
samen de werking van de Geest op het spoor komen.

Materiaal

Werkfiche per deelnemer (zie werkfiche 1)

Mogelijke inleiding

De apostel Paulus verwoordt in zijn brieven (1 Kor 12-14) het visioen van de christelijke gemeenschap als een lichaam, Christus' lichaam.
Dat beeld dient twee doelstellingen. Ten eerste zegt het beeld wie de christenen als geheel zijn in de stad Korinthe: 'Jullie zijn het lichaam van Christus' schrijft Paulus aan de gelovigen van Korinthe. Zij brengen in de stad Jezus aanwezig. Dat doen ze gezamenlijk.
Ten tweede wil dit beeld de onderlinge eenheid in het licht stellen en bewerken. De vele ledematen hebben immers allen een onmisbare functie in het geheel, ook al verschillen ze onderling heel erg. Ten dienste van de eenheid staan de talloze gaven van de Geest. De onderscheiden charisma's en bedieningen (= functies die mensen bekleden in de kerkgemeenschap) dragen bij aan de opbouw van de gemeenschap. Hier vind je prachtig verbeeld hoe het er in de geloofsgemeenschap aan toe moet gaan: we zijn allen het lichaam van Christus. In een gezond lichaam werken alle onderdelen perfect samen. Wij doen niet allemaal hetzelfde werk, maar ieder lichaamsdeel doet naar best vermogen wat hem/haar te doen staat.
Als Paulus dit beeld gebruikt, doet hij dat om te laten zien we in de geloofsgemeenschap elkaar kunnen versterken en aanvullen wat we voor elkaar kunnen betekenen.
Er zijn de eigen capaciteiten en grenzen. Er zijn de capaciteiten en de grenzen van de anderen. We kunnen elkaar helpen ze te ontdekken, te ontplooien en samen te leggen ten dienste van de gemeenschap.
Het visioen gaat helemaal in de diepte wanneer Paulus in de kern van zijn betoog "een weg wijst, verheven boven alle andere": de liefde (1 Kor 13). Elke gave wordt binnengebracht in de gemeenschap en in de samenleving uit liefde. Want zonder liefde stelt een gave niet veel voor. Liefde is de grootste gave en liefhebben kunnen we allemaal.
Het stukje dat wij nemen is het begin van hfst. 12. Daar spreekt Paulus uitdrukkelijk over de vele gaven die er zijn en die hun oorsprong vinden in de ene God en die het werk zijn van de ene Geest. Wij willen ook nadenken over de vele gaven die er in onze gemeenschap zijn.

Verdere verloop

De Schrifttekst van Paulus aan de Korintiërs, 1 Kor. 12, 4-11, wordt luidop gelezen.

Persoonlijke tijd aan de hand van de vragen:

Wat klinkt voor mij nieuw in deze tekst? Waar blijf ik in het bijzonder bij stilstaan?
Herken ik bij mijzelf – en bij de anderen ook een gave tot opbouw van de gemeenschap?

Uitwisseling in twee ronden:

Luisteren naar elkaar…
De gaven, kwaliteiten of charisma's in elkaar ontdekken en herkennen…

Mogelijke afsluiting

In een gebedsronde kunnen we luidop dankbaar bidden om wat ons gegeven is, om deze of gene gave die we vanuit het gesprek met elkaar hebben mogen benoemen…

De apostel Paulus verwoordt in zijn brieven (1 Kor 12-14) het visioen van de christelijke gemeenschap als een lichaam, Christus' lichaam. De vele ledematen hebben immers allen een onmisbare functie in het geheel, ook al verschillen ze onderling heel erg. Ten dienste van de eenheid staan de talloze gaven van de Geest. De onderscheiden charisma's en bedieningen (= functies die mensen bekleden in de kerkgemeenschap) dragen bij aan de opbouw van de gemeenschap.
Het visioen gaat helemaal in de diepte wanneer Paulus in de kern van zijn betoog "een weg wijst, verheven boven alle andere": de liefde (1 Kor 13).

1 Kor 12, 4-11 (Willibrord 1975)

4 Er zijn verschillende gaven, maar slechts een Geest.
5 Er zijn vele vormen van dienstverlening, maar slechts een Heer.
6 Er zijn allerlei soorten werk, maar er is slechts een God, die alles in allen tot stand brengt.
7 Maar aan ieder van ons wordt de openbaring van de Geest meegedeeld tot welzijn van allen. 8 Aan de een wordt door de Geest een woord van wijsheid gegeven, aan een ander een woord van kennis krachtens dezelfde Geest 9 aan een derde door dezelfde Geest het geloof, aan weer anderen schenkt de ene Geest gaven om ziekten te genezen,10 om wonderen te doen, de gave van de profetie, de onderscheiding van geesten, velerlei taal of de vertolking ervan.
11 Maar alles is het werk van een en dezelfde Geest, die aan ieder zijn gaven uitdeelt zoals Hij het wil.

Persoonlijke tijd
Wat klinkt voor mij nieuw in deze tekst? Waar blijf ik in het bijzonder bij stilstaan?

Herken ik bij mijzelf – en bij de anderen ook een gave tot opbouw van de gemeenschap?

Uitwisseling
Luisteren naar elkaar…

De gaven, kwaliteiten of charisma's in elkaar ontdekken en herkennen…

Gebedsmoment ter afsluiting:

2 Wij zeggen God dank voor u allen, telkens wanneer wij uw naam noemen in onze gebeden. 3 Onophoudelijk gedenken wij voor het aanschijn van God, onze Vader, uw werkdadig geloof, uw onvermoeibare liefde en uw standvastige hoop op onze Heer Jezus Christus.
Paulus aan de christenen van Tessalonica (1 Tess. 1, 2-3)

Werkvorm 2: Ontdek de gaven en charisma's in jouw team

Doelstelling

De vele gaven en charisma's onderscheiden en benoemen;
de gaven en charisma's ontdekken bij zichzelf en bij de anderen in het team;
samen de werking van de Geest op het spoor komen.

Materiaal

Werkfiche per deelnemer (zie werkfiche 2)

Mogelijke inleiding

De apostel Paulus verwoordt in zijn brieven (1 Kor 12) het visioen van de christelijke gemeenschap als een lichaam, Christus' lichaam. De vele ledematen hebben allemaal een onmisbare functie in het geheel. Als Paulus dit beeld gebruikt, doet hij dat om te laten zien dat we in de geloofsgemeenschap elkaar kunnen versterken. Er zijn de eigen capaciteiten en grenzen. Er zijn de capaciteiten en de grenzen van de anderen. We kunnen elkaar helpen ze te ontdekken, te ontplooien en samen te leggen ten dienste van de gemeenschap. Paulus herkent in de diversiteit en in het samenspel van capaciteiten de werking van de Geest. "Alles is het werk van één en dezelfde Geest, die aan ieder zijn gaven uitdeelt zoals Hij wil."

Verder verloop

Het uitgangspunt van deze werkvorm is een woordenwolk die verschillende gaven, charisma's, kwaliteiten verwoorden. Welke van deze gaven van de Geest/capaciteiten herken ik bij mijzelf? En bij de anderen? Na persoonlijke tijd wordt er geluisterd naar elkaar. Men kan reageren. In een derde ronde kan men samen ontdekken hoe in het team de diversiteit en het samenspel van capaciteiten werkt…

Mogelijke afsluiting

We bidden samen in dankbaarheid voor wat ons gegeven is.

Alternatief 1: een online "Gaventest"

In Nederland werken sommige kerkgemeenschappen (onder andere Adventisten) met een *online* "Gaventest." Ook een team kan hiermee aan de slag. Bij de eerste samenkomst wordt de bedoeling toegelicht (cf. bovenstaande inleiding). Iedereen krijgt een link toegestuurd, of een vragenblad. De volgende samenkomst worden de resultaten uitgewisseld. Samen wordt bekeken hoe en of alle gaven van de Geest vertegenwoordigd zijn en hoe in het team de diversiteit en het samenspel van capaciteiten werkt… Via onderstaande links kan men eraan beginnen (CTRL + Klikken om te openen):

https://adventist.nl/wordpress/wp-content/uploads/2013/04/Gaventest.pdf
https://c3arnhem.typeform.com/to/zPA2FH

Alternatief 2: "Kwaliteitenspel"

Het Kwaliteitenspel van Peter Gerrickens werkt met 70 eigenschappen of kwaliteiten (en hun vervormingen) die men bij zichzelf en de anderen kan onderkennen. De handleiding vertelt hoe dit spel in verschillende vormen en intensiteiten kan gespeeld worden.

Te ontlenen in het documentatiecentrum, Bibliotheek PCS, onder het nummer IJD 794 GERR



Persoonlijke tijd:
Welke van deze gaven van de Geest/capaciteiten herken ik bij mijzelf? En bij de anderen?
Zie ik nog andere gaven bij mezelf of bij anderen van onze groep?

Uitwisseling:
Luisteren naar elkaar.
Men kan reageren.

In een derde ronde kan men samen ontdekken hoe in het team de diversiteit en het samenspel van capaciteiten werkt…

Gebedsmoment ter afsluiting

[2] Wij zeggen God dank voor u allen, telkens wanneer wij uw naam noemen in onze gebeden. [3] Onophoudelijk gedenken wij voor het aanschijn van God, onze Vader, uw werkdadig geloof, uw onvermoeibare liefde en uw standvastige hoop op onze Heer Jezus Christus.
Paulus aan de christenen van Tessalonica (1 Tess. 1, 2-3)

PASTORAAL LEIDERSCHAP

Inleiding

Misschien kennen jullie het verhaal van de zonen van Zebedeüs, Jacobus en Johannes die vroegen – zelfs bij monde van hun moeder - om links en rechts van Jezus te mogen zitten in zijn glorie. Ze lieten zich leiden door hun ambities. Dat is herkenbaar en begrijpelijk.
Maar boeiend om zien is dat ook de tien andere apostelen geërgerd waren door de vraag van de twee broers.
Jezus heeft hen toen bij zich geroepen en hen iets geleerd heeft dat tot op vandaag een grote waarheid is: "Gij weet dat zij die als heersers van de volkeren gelden, hen met ijzeren vuist regeren en dat de groten misbruik maken van hun macht over hen. Dit mag bij u niet het geval zijn; wie onder u groot wil worden, moet dienaar van u zijn, en wie onder u de eerste wil zijn, moet aller slaaf wezen, want ook de Mensenzoon is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen en om zijn leven te geven als losprijs voor velen." (Mc 10, 42-45)
Deze tekst spreekt over de manier waarop het leiderschap in onze Kerk moet uitgeoefend worden.
Maar vandaag wordt in vele geschriften nog iets anders beklemtoond, de manier waarop Jezus leiderschap heeft uitgeoefend en vooral hoe hij anderen betrokken heeft in die leiding.
"Het bijeenbrengen van de leerlingen is … het eerste wat Jezus volgens de evangelies in Galilea doet. (Gerhard LOHFINK, in zijn boek *Heeft God de kerk nodig?* p. 175) … Het nieuwe van het Nieuwe Testament is Jezus, maar Hij zou dat niet volledig zijn zonder de leerlingen die Hij … om zich heen verzamelt."
Op die manier zou je kunnen zeggen dat Jezus zijn leiderschap vermenigvuldigt door anderen erin te betrekken en hen erin te laten delen.
Zowel in de diepte als in de breedte.
In de diepte door hen intensief te vormen: door zijn woorden en uitleg, vooral door zijn voorbeeld van de voetwassing en de gave van zichzelf op het kruis, gesymboliseerd in de Eucharistie: 'blijf dit doen om Mij te gedenken', gebaren en gebeurtenissen die helemaal in overeenstemming zijn met de uitleg die Jezus gegeven heeft.
Maar ook in de breedte: de Twaalf, daarna ook 72 leerlingen – beide groepen worden op weg gezonden, zo groot is het vertrouwen van Jezus in hen –, het Pinkstergebeuren, de aanstelling van de 7 diakens, telkens worden er leiders aangesteld en wordt het leiderschap gedeeld en groeit de Kerk.

En dan is er nog iets. Vandaag, onder impuls van het herderlijk leiderschap van Paus Franciscus, komen enkele dimensies van het kerkelijk leiderschap sterker naar voren: naar vorm en naar inhoudelijk proces. Paus Franciscus onderstreept het belang van de synodes en als jezuïet is hij vertrouwd met het geestelijk proces van de onderscheiding van geesten, niet alleen op persoonlijk maar ook op gemeenschappelijk niveau.
We hebben dus twee belangrijk begrippen:

1. Synodaliteit: de Kerk is ten diepste een samen op weg gaan, op alle niveaus.
2. Onderscheiding van geesten in de gemeenschap: samen op weg gaan veronderstelt ook een overlegcultuur, overleg dat hierdoor ook een spiritueel gebeuren is.

Vragen ter persoonlijke verwerking:

- Wie beslist er wat in onze pastorale eenheid of federatie? Wie beslist er in onze geloofsgemeenschap of parochie? Wil ik het voor het zeggen hebben? Of overleg ik gewoonlijk met anderen?
- Beslissen we unaniem of bij consensus of bij gewone meerderheid?
- Volgen wij in onze teams een proces van gezamenlijke onderscheiding van geesten?
- Hoe help ik anderen om te groeien in hun verantwoordelijkheid?

Iedereen vormt zich een beeld van wat leiderschap is en handelt ernaar. Ook een team kan zich de vraag stellen hoe beslissingen genomen worden, wie betrokken is op het leiderschap, welke voorstellingen er hieromtrent leven. Verantwoordelijkheid delen met elkaar, vraagt ook een leiderschapsstijl die betrokkenheid creëert en leiderschap vermenigvuldigt.
We willen dus stilstaan in ons team pastorale eenheid/ federatieteam/ breed pastoraal beraad/ federatieraad bij de vraag: **welk type pastoraal leiderschap hanteer ik? Welk pastoraal leiderschap hanteren wij?**
Wie beslist er bij ons? Hoe worden er beslissingen genomen?
Is er een type pastoraal leiderschap dat aangepast is aan onze tijd?
En is er dan ook een type leiderschap dat slecht functioneert?
Is er een type pastoraal leiderschap dat verwant is met het herderlijk leiderschap van Jezus en met het leiderschap dat hij voorstelt?

Doelstelling

Je feitelijk pastoraal leiderschap zien
Je laten bevragen door zicht op pastoraal leiderschap
Als team ontdekken dat pastoraal leiderschap ook gedeeld en aanvullend leiderschap is

Materiaal

Werkfiche per deelnemer

Verdere verloop

Uitgangspunt is een kader met zo'n tien aspecten van pastoraal leiderschap. In een eerste stap reflecteert ieder voor zichzelf over deze aspecten. "Welke zijn voor mij belangrijk? Hoe kan ik daarin groeien?" In een uitwisselingsronde ontdekken we elkaars visie over leiderschap. Bovendien stellen we ons de vraag hoe we als team pastoraal leiderschap kunnen delen, elkaar kunnen aanvullen.

Mogelijke afsluiting

In een gebedsronde kunnen we dankbaar bidden. We kunnen ons laten leiden door enkele woorden uit het Evangelie volgens Marcus.

> *14 Nadat Johannes was gevangengenomen, ging Jezus naar Galilea en verkondigde er Gods Blijde Boodschap. 15 Hij zei: 'De tijd is vervuld en het Rijk Gods is nabij; bekeert u en gelooft in de Blijde Boodschap.' 16 Toen Hij eens langs het meer van Galilea liep, zag Hij Simon en de broer van Simon, Andreas, terwijl zij bezig waren het net uit te werpen in het meer; zij waren namelijk vissers.17 Jezus sprak tot hen: 'Komt, volg Mij.' (Mc 1, 14-17)*

> *13 Jezus ging de berg op en riep tot zich die Hij zelf wilde; en zij kwamen bij Hem. 14 Hij stelde er twaalf aan om Hem te vergezellen en door Hem uitgezonden te worden om te prediken, 15 met de macht de duivels uit te drijven. (Mc 3,13-15)*

Dienaar zijn **Vorming van medewerkers als belangrijk vooropstellen**

Medewerkers laten delen in je leiderschap

Anderen helpen groeien in het opnemen van verantwoordelijkheid

Zelf een voorbeeld zijn

Medewerkers in de diepte gelovig beluisteren

Er op uit zijn je leiderschap te vermenigvuldigen

De charisma's/gaven van de anderen zien , benoemen en vragen in te zetten

Elkaar vinden in het nemen van beslissingen

Jezus' leiderschap leren kennen door zijn Woorden te beluisteren

en samen eucharistie te vieren

Persoonlijke tijd

- Kies voor jezelf die aspecten die jij belangrijk vindt en noteer:
- Waarom vind ik dit aspect belangrijk? Hoe kan ik hierin groeien?

Uitwisseling

- Elkaars zicht op pastoraal leiderschap beluisteren, bevestigen, bevragen…
- Samen die aspecten van pastoraal leiderschap die niet aan bod gekomen zijn, bespreken: Welke aspecten heb ik /hebben wij niet aangeraakt? Kunnen we deze een plaats geven?
- Samen ontdekken op welke manier we in ons team leiderschap als aanvullend kunnen beschouwen?

Afsluiting

GEMEENSCHAPPELIJK OF PLAATSELIJK: WANNEER WELKE KEUZE?

Doelstelling

Handvatten benoemen om de keuze voor het **PLAATSELIJKE** of het **GEMEENSCHAPPELIJKE** te verantwoorden

Materiaal

2 Werkbladen per deelnemer (een ingevuld en een leeg)

Werkwijze

Mogelijke inleiding

Het is niet gemakkelijk om te onderscheiden wat we best gemeenschappelijk doen en wat plaatselijk. Rationele argumenten doen vandaag kiezen voor het **GEMEENSCHAPPELIJKE**:

- Minder mankracht kan zo efficiënter ingezet worden
- Samen werken is werk delen, alleen zouden we sommige activiteiten niet meer kunnen
- Groeiend gevoel van verbondenheid – ruimer kerkgevoel
- …

Maar toch…

Zo eenvoudig is het niet. We werken met mensen, met mensen die een rugzak dragen, die verbonden zijn aan een gemeenschap met gevoeligheden, met beperkingen in mobiliteit. Mensen met een ingebouwde klok die bij sommigen snel loopt en bij anderen zeer traag. We kunnen even gemakkelijk een lijstje maken waarom we liever niet gemeenschappelijk werken.

- Gehechtheid aan eigen kerktoren
- Angst voor verlies eigen identiteit gemeenschap
- Tegenzin in verplaatsingen
- Vermoeidheid om nog aan nieuwe dingen te beginnen
- Spanningen tussen gemeenschappen binnen een federatie, soms zeer oude spanningen
- …

Sommige hindernissen zijn te verhelpen, mits goede aanpak.
Andere hindernissen zijn bijzonder taai. Je kan er niet omheen.

Samenwerken biedt kansen. Dat zal niemand ontkennen. Maar daarom zijn we nog niet bereid om tot samenwerking over te gaan.

- Het vraagt **visie** om te onderscheiden wat beter samen gebeurt en wat beter plaatselijk gebeurt. Het ene sluit het andere bovendien niet altijd uit. Meer daarover in een andere werkvorm uit deze bundel.
- Het vraagt **dialoog** om samen met de anderen tot een keuze te komen die gedragen wordt door de meerderheid.
- Het vraagt **talent** om aanwezige tegenkantingen om te buigen. Niet elk priester/moderator/diaken/parochie-assistent is daar even goed in. Soms raakt het ons diep in het hart. Het vraagt **vaardigheid** in het **omgaan met conflicten**.
- Het vraagt een **bezieling en enthousiasme** dat aanstekelijk werkt. Het vraagt dat we zelf geheel overtuigd zijn van onze visie, van het heil van deze keuze.

Zoals gezegd is ook de keuze niet uniform. Het geldt niet voor alles dat gemeenschappelijk beter is. Het vraagt telkens een proces van onderscheiding.

Als we met een concrete vraag voor ogen kijken naar de keuze of we dat plaatselijk of gemeenschappelijk doen, dan zal altijd de vraag blijven: in hoeverre werken we mee aan Gods droom met deze wereld. Met deze droom in ons achterhoofd kijken we nu naar de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen van onze keuzes.

Vandaag gaan we een concrete situatie uit onze pastoraal voor ogen houden en ons afvragen via een sterkte-zwakte-analyse op welk niveau we deze activiteit het best laten doorgaan. Argumenten daartoe vind je op het ingevulde schema.

> Mogelijkheid 1: iedereen overloopt dit ingevuld schema en vraagt zo nodig naar verduidelijking. De gespreksleider kan de bijlage gebruiken om het één en ander uit te leggen.
>
> Mogelijkheid 2: de gespreksleider overloopt elk van de argumenten in het ingevulde schema m.b.v. bijlage.

Een casus toetsen

De deelnemers houden eenzelfde casus voor ogen en geven de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen aan. Ze kunnen de argumenten van het ingevulde blad gebruiken.

> Eerst persoonlijk overdenken
>
> Dan in gesprek gaan met elkaar
>
> En hopelijk tot besluiten komen

Mogelijke afsluiting

We zingen driemaal ZJ11c

Timing

60’ (of opgesplitst: 40’+20’+20’)

Aandachtspunten

- Eer je aan deze werkvorm begint, zoek je best eerst samen uit hoe het visioen in jullie federatie/pastorale eenheid klinkt (zie eerdere werkvormen)
- Deze werkvorm kan in fases: eerst sterktes, een volgende vergadering de zwaktes en daarna de kansen

Er zijn natuurlijk een aantal beweegredenen om te kiezen voor het **GEMEENSCHAPPELIJKE**, om centraal aangestuurd bepaalde activiteiten te organiseren. Dat komt omdat die keuze op zich het gemakkelijker maakt om mee te werken aan het visioen. Jullie vinden op de werkfiches een aantal van die beweegredenen. We noemen dat de **STERKTES.** We noemen er een aantal, zonder volledig te willen zijn (ze staan links bovenaan op uw blad).

- **Samen op weg**
  Door over parochiegrenzen heen samen te werken, ontstaat er een sfeer van 'zo kunnen we dit wel aan, alleen zou ons dat niet lukken'.
- **Eenheid in beleid**
  Onderling gesprek en samenwerking tussen de parochies maakt het mogelijk om in gezamenlijkheid iets uit te werken en daar ook samen de vruchten van te dragen.
- **Haalbaarder**
  Eenmaal iets organiseren i.p.v. in elke parochie is eenvoudiger.
- **Nieuwe mensen vinden**
  Omdat we rekruteren in een groter gebied hebben we meer kans om de geschikte man/vrouw op de geschikte plek te zetten.
- **Gebundelde krachten**
  Omdat we samen werken over parochiegrenzen heen ontstaat er een andere dynamiek/energie en hoeft niet ieder het voor zich uit te vinden.
- **Kiezen voor (nieuw) leven**
  Samenwerken geeft de mogelijkheid om nieuwe wegen te gaan want er is geen voorgaande.

Meer nog kiezen voor het **GEMEENSCHAPPELIJKE** maakt sommige zaken mogelijk. We noemen dat de **KANSEN.** (Je vindt er een aantal links onder in het schema)

- **Nood aan vorming**
  Samenwerking gebeurt niet vanzelf. We hebben immers allemaal geleerd om onder de eigen kerktoren te blijven. Dat vraagt dus enige vorming.
- **Doelen verhelderen**
  Het is niet altijd duidelijk waartoe die samenwerking moet leiden. Is het echt de bedoeling ooit één parochie te worden of moeten we bovenlokaal ontmoetingen organiseren als het lokaal niet meer mogelijk is (dat is het principe van de subsidiariteit) of …? Samenwerken verplicht ons hierover na te denken.
- **Groter aanbod**
  Als we samenwerken zijn er meer talenten ter beschikking, is er een groter aanbod en kan er dus meer (lees diverser) geloofsontmoeting zijn.
- **Leren van elkaar**
  Samenwerken laat toe dat we kunnen horen van elkaar hoe ieder het eerder deed en dat of wel ter plekke mee nemen ofwel op hoger niveau realiseren.

- **Verminderd aantal pastoors**

  We zitten met een verminderd aantal priesters. Zo samenwerken laat toe om toch ieder de nodige pastorale zorg te geven.
- **Inspiratieplekken**

  Oprichten van een inspiratieplek kost veel energie en menskracht. In een samenwerkingsverband is het wèl mogelijk om hierbij stappen te zetten.
- **Aanspreekbaar voor jongeren**

  Al samenwerkend kunnen we tijd vrij maken om onze pastoraal te actualiseren. Wellicht is er daardoor een aanbod dat meer geliefd is door jongeren.

OK, het is waar. Ook deze keuze voor het **GEMEENSCHAPPELIJKE** helpt ons niet altijd korter bij ons doel. Dat zijn de **ZWAKTES** van die keuze, (zie rechtsboven op het schema) nl

- **Doel niet duidelijk, dringt niet door**

  Samenwerken kan op zich wel heel fijn zijn. Waartoe moet het dienen? Dat is niet altijd duidelijk. Is het echt de bedoeling ooit één parochie te worden of moeten we bovenlokaal ontmoetingen organiseren als het lokaal niet meer mogelijk is (dat is het principe van de subsidiariteit) of …?
- **Loslaten van verworvenheden, van gekende, vertrouwde**

  Als we samenwerken met andere parochies dan kan het niet meer allemaal zoals wij dat vroeger deden. We zullen ons wat moeten aanpassen. Dat voelt niet altijd fijn aan.
- **Als concurrentie ervaren**

  Soms is die samenwerking echt wel beter dan wanneer ieder het apart zou doen. We zijn daar wat jaloers op.
- **Minder betrokkenheid**

  In zo een samenwerkingsverband gebeurt alles zo ver van ons weg. We weten eigenlijk niet goed wat er wanneer beslist wordt. Het gebeurt precies boven ons hoofd.
- **Verlies van eigenheid**

  Als we samenwerken met andere parochies dan kan het niet meer allemaal zoals wij dat vroeger deden. Waar blijven al onze goede tradities?
- **Vaak nieuw ervaren**

  Al die vernieuwing: daar zijn we niet op gesteld. Hou het maar bij het oude.

Tegelijkertijd zijn er omstandigheden – buiten onze wil om – die tegenwerken om voor het **GEMEENSCHAPPELIJKE** te kiezen. Je vindt deze **BEDREIGINGEN** rechts onder in het schema.

- **Afstanden**

  Men houdt bij die samenwerking tussen de parochies geen rekening met de afstand die je tekens moet afleggen om aan iets mee te doen.
- **Leeftijd**

  Vele mensen zijn oud en zien af van verplaatsingen.
- **Buurtwerking**

  De vraag van de gemeente om buurtwerking te realiseren, om de kerk zo goed mogelijk te gebruiken.

Er zijn beweegredenen om te kiezen voor het **PLAATSELIJKE**. Dat komt omdat die keuze op zich het gemakkelijker maakt om te kiezen voor het doel. We noemen dat de **STERKTES**

- **Gekende is goed**

  In onze parochie kent iedereen iedereen. We weten wat we aan elkaar hebben. Het is altijd zo geweest en dat is goed.
- **Kracht van de autonomie**

  We hebben volledig op eigen kracht hier een aantal zaken gerealiseerd. We zijn daar fier op en we willen dat voor onszelf behouden. Daar hoeft niemand anders iets over te zeggen, ook niet iemand van de naburige parochie.
- **Goede bewaren**

  Er is dezer dagen al zoveel veranderd. In onze geloofsgemeenschappen gebeuren zoveel goede dingen. Die willen we behouden, liefst zoals ze nu zijn.
- **De kracht van een vrijgestelde in deze parochie**

  Ik ben als pastoor verantwoordelijk voor deze parochie. Ik wil dat werk goed doen. En dat gaat het beste als ik het alleen doe. Kijk maar hoe goed de samenwerking hier is en wat we hier realiseren.
- **Nabijheid**

  Wij werken hier samen voor onze parochie. Mensen van hier voelen zich hier thuis; elders niet. Zoals ook omgekeerd mensen van elders zich hier niet thuis voelen. Het is veel beter zo: iedereen kort bij de eigen kerk en de eigen activiteiten.
- **Een vraag van de gemeente naar buurtwerking**

  De vraag van de gemeente om buurtwerking te realiseren, om de kerk zo goed mogelijk te gebruiken. Dat past in ons verlangen om ter plaatse iets te ondernemen.

Meer nog kiezen voor het **PLAATSELIJKE** maakt sommige zaken mogelijk. We noemen dat de **KANSEN**

- **Sterke onderlinge relaties**

  Doordat we zo kort bij elkaar wonen, kennen we elkaar zo goed en wordt onze band alsmaar sterker.

OK, het is waar. Ook deze keuze voor het **PLAATSELIJKE** helpt ons niet altijd korter bij ons doel. Dat zijn de **zwaktes** van die keuze, nl

- **Tijdrovend**

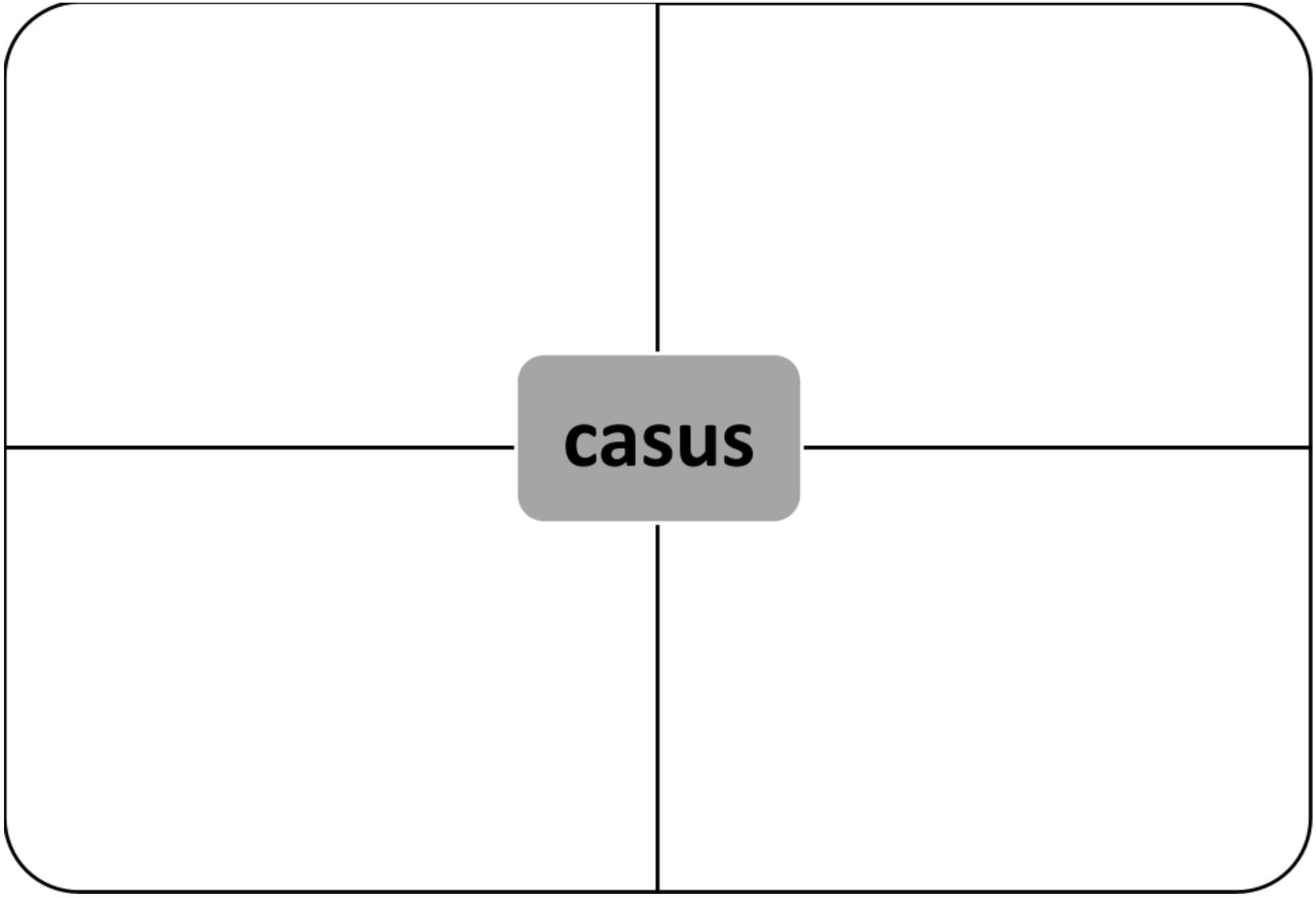
  Onze pastor is pastor van vele parochies. En dat betekent dat hij op veel plekken hetzelfde moet doen. Die man steekt daar veel tijd in.
- **Geen vernieuwing**

  Doordat we altijd met dezelfde kleine groep dezelfde activiteiten voorbereiden zoals we altijd hebben gedaan, komt er geen vernieuwing en is er nauwelijks nog iemand geïnteresseerd in onze activiteiten.
- **Twijfel of hier leven is**

  Wanneer een buitenstaander in de parochies komt, heeft hij/zij vaak de indruk dat de tijd er is blijven stil staan, dat er niet meer gewerkt wordt aan een eigentijdse geloofsbeleving.

De keuze voor het **PLAATSELIJKE** wordt door factoren – buiten ons om – moelijker gemaakt. Denken we aan volgende **BEDREIGINGEN**:

- **De maatschappelijke tendens**
  Gemeentes fusioneren, politiezones zoeken samenwerking, enz. De keuze voor het plaatselijke staat hier haaks op.
- **De drang van velen om verder te kijken dan de woonplek**
  De mens vandaag is eerder een wereldburger die zijn contacten niet beperkt tot de buurt.
- **Oudere medewerkers**
  Vele vrijwilligers zitten al jaren op hun post. Wanneer zij wegvallen – vaak door ouderdom - wordt er niemand nieuw gevonden.
- **Minder medewerkers**
  In een dorp wonen vaak minder mensen. Je hebt daardoor minder kans om geschikte medewerkers te vinden.


casus

GEMEENSCHAPPELIJK OF PLAATSELIJK: WANNEER WELKE KEUZE? OEFENING

